



Från deaf power och dövmedvetande till dövstudier och dövkompetens

I slutet av 1970-talet började döva i Sverige med inspiration från USA diskutera dövmedvetande (på engelska deaf power). Syftet med detta var att öka dövas tro på sig själva. Det ledde till flera diskussioner och debatter vid olika arrangemang runt om i Sverige. Kurserna och föreläsningarna leddes ofta av Lars-Åke "LÅW" Wikström.

Hans motto var "Döva kan" och "Döva vet bäst om döva". Han blev ett välkänt namn då han hade en enastående förmåga att engagera åhörare och tala för dövas sak och teckenspråket inför beslutsfattare och politiker. Ingen politiker eller åhörare var oberörd efter ett möte med LÅW. Han satt i SDR:s styrelse i 25 år, varav 17 år som förbundsordförande. Detta är ett rekord inom SDR. Han har också suttit i WFD:s (Dövas världsförbunds) styrelse i 16 år och varit aktiv i Dövas Nordiska Råds styrelse i 29 år.

En studiecirkel hos ABF (Arbetarnas Bildningsförbund) om dövmedvetande i Örebro ledde till en teaterpjäs, "Att vara hörande i en döv värld" som sedan döpts om till "Omvända världen". (Se även infälld bild ovan.) De hade vänt på verkligheten och pjäsen handlade om hur det är att växa upp som hörande i en värld där de flesta är döva. Det hörande barnet fick en "dövapparat" för att det inte skulle höra och det förbjöds att tala. Pjäsen blev snabbt en succé som visades runt om i landet ett 80-tal gånger, i TV och på världskongressen i Bulgarien 1979.



Synliggörandet av dövmedvetande ledde även till kurser på Stockholms universitet, oktober 1979. Sedan dess har det funnits olika kurser och diskussioner i dövmedvetande, dövmakt, deafhood till dagens dövstudier och dövkompetens. SDR har hela tiden arbetat för att sprida medvetenhet och kunskap i det omgivande samhället. Det har skett genom att förbundet genom tiderna arbetat med olika projekt och främjat diskussioner om olika begrepp för att lättare förklara och öka förståelsen för döva, dövkultur och dövsamhället.

SDR drev mellan 2006 och 2009 det arvfondsfinansierade projektet Teckenspråksmanifestation som i samarbete med Stockholms Dövas Ungdomsråd (SDUR) och deras TU-projekt (TU står för Teckenspråk Utbildning) samproducerade två filmmaterial; Dövmedvetande och Dövkultur. Två tillhörande studiehandledningar togs fram också. Det gemensamma syftet var att döva barn och ungdomar skulle få kunskap om teckenspråk och dess historia för att utvecklas individuellt, få ökad självkänsla och samtidigt motiveras att agera intressepolitiskt. En av aktiviteterna som gjordes var en turné till landets fem regionala specialskolor där temadagar arrangerades för årskurserna 6 till 10. Under temadagarna och mötena diskuterades dövhistoria och dövmedvetande tillsammans med både elever och lärare. Begrepp som lyftes här var bland annat audism, deafhood och dövidentitet.



Under åren 2013-2015 bedrev SDR det två-åriga projektet Dövstudier för alla tillsammans med ABF, Västansviks folkhögskola och Stockholms universitet. Dövstudier är det samlande begreppet för dövsamhället, dövkultur och dövhistoria. Internationellt sett har dövstudier (Deaf Studies) funnits främst i USA, England och Tyskland. Projektet utvecklade en kunskapsbank som innefattar kunskaper om dövas historia, kultur, samhälle och språk samt ordnade distanskurser i dövstudier och gav ut böcker. På så sätt blev begreppet dövstudier mer etablerat.



En av målsättningarna med dessa två projekt var att höja statusen för dövstudier och främja forskning inom ämnet. För att det skulle realiseras behöver ämnet finnas representerat på universitetsnivå. Detta förverkligades senare av lingvistiska institutet på Stockholms universitet som erbjuder en kurs i dövstudier. De förvaltar även materialet som togs fram i dessa projekt och är tillgängliga för allmänheten.

Arbetet för att medvetengöra dövhistoria, dövkultur och dövstudier fortsätter än idag, genom bland annat föreläsningar och diskussioner. På senare år har allt flera begrepp uppmärksammas däribland dövkompetens, minoritetsstress och språkdeprivation.



Det här materialet är framtaget inför Sveriges Dövas Riksförbunds, SDR:s, 100-årsjubileum och ingår i en serie av historiska händelser och milstolpar som haft en stor betydelse för SDR och dövrörelsen.

Bildkällor: SDR, Sveriges Dövas Ungdomsförbund och Västansviks folkhögskola. Mer information: www.sdr.org